

Jeszcze raz Oliwa

Wstęp

Niniejszy artykuł ma jako cel powtórne rozpatrzenie etymologii nazwy miejscowego „Oliwa”.

Punktem wyjścia tego tekstu jest artykuł Zygmunta Brockiego - *Nazwy rzeczne Gdańska-Oliwy i nazwa miejscowa Oliwa* - opublikowanego w Roczniku Gdańskim (z. 1, tom XXXIX), w r. 1979.

Referens kontrollerad !

Dąbrowski, K.,

książka

Opactwo cysterów w Oliwie od XII do XVI wieku

Gdańsk, 1975

(o pochodzeniu nazwy "Oliwa")

Referens kontrollerad !

Przy rozpatrywaniu *nazewnictwa geograficznego* w celach *etymologicznych* przymuje się *standardowe fakty i procedury*, z którymi trzeba się liczyć, mianowicie:

1. W jakiej formie występuje *nazwa* w najstarszych źródłach, dokumentach.
2. Do którego okresu odnoszą się najstarsze *źródła, dokumenty*.
3. Od kiedy dane tereny były *zamieszkiwane*.
4. Jakie *narody* zamieszkiwały, stykały się i miały kontakty (nie zawsze pokojowe) ze sobą na danym terenie, w aktualnym okresie.
5. W jakich *językach* mówiły dane narody.
6. Do których lat, wieków odnosi się okres, aktualny dla *powstawania* danej *nazwy*; hydronimy (nazwy wodne) są, jako reguła, starsze od toponimów (nazw miejscowych).
7. Jak wyglądał aktualny *krajobraz*, teren - w tym wypadku Oliwa z okolicą - w tym okresie, kiedy nazwa powstała:

elementy *naturalne*

- ogólny opis terenu - gdzie wypływa (źródła), dopływy;

dolina - bieg (do ujścia);

- elementy ogółu - szczególnie - koryto - trasa - prosta, „vijająca się / vindlande” etc;

(naturalne)

spadek - mocny, umiarkowany etc.;

nurt - wartki, wolny, itp.;

szerokość;

głębokość;

charakter wody - barwa przejrzysta, rudawa etc.;

charakter dna - kamienisty, glina etc.;

roślinność - wzdłuż i w środku koryta;

elementy *kulturalne*

- elementy ogółu - działalności w potoku - rybołówstwo i.t.p.;

działalności nad potokiem - młyny, kuźnie, elektrownie i.t.p.

8. Ślady *działalności* ludzi - urządzenia dla rybołówstwa, kanały i.t. p., młyny, etc., oraz różne inne możliwe zajęcia.

Omówione wyżej punkty odnoszą się głównie do relacji:

nazwa : /Brocki/ desygnat (denominat).

Będę używać pojęcia, według *de Saussure*:

„le signe linguistique” (znak językowy ≈ słowo), składający się z:

„signifiant” (figura pisemna albo wymawiana), u mnie „wyraz”;

„signifié” (przedstawienie o czymś ≈ znaczenie), u mnie „treść”.

To zjawisko, do którego się odnosi „treść”, będę nazywać „referent”, albo jak Brocki: desygnat (denominat)).

Z definicji, które podaje się w punktach 7 i 8, składa się „wyraz”, który jest w osnowie nazwy. To znaczy: „przedstawienie o referencie” leżę w osnowie „charakteryzującej cechy” (the distinctive feature) danego zjawiska, to znaczy „referenta”.

<u>Prykład</u>	Nazwa (słowo)	Po- <i>nik</i> -w-a:
	Wyraz	Po- <i>nik</i> -w-a;
	Treść	jakaś Rzeka; gdzieś w ..., etc.);
	Referent	Rzeka, która <i>charakteryzuje się</i> tym, że odcinkami <i>znika</i> pod ziemią, i znowu wypływa.

Kompletterat!

Oliwa

Stan dotychczasowych badań nazwy Oliwy według Brockiego.

Głównie zajmuję się rekonstrukcją pierwotnej nazwy potoku przepływającego przez całą Oliwę, zwanego dzisiaj przede wszystkim *Potokiem Oliwskim (Oliwskim Potokiem)*. (Brocki, str. 157). **Citat kontrollerat !**

- 1.a. „Pierwotna nazwa **p o t o k u** (grub. - moja zmiana - B.O.) nie jest zapisana. Pierwotnej jej postaci nie dochodzono.

Nie zajmowano się (pomijając ¹⁾etymologie ludowe) również nazwą miejscową „Oliwa”, tj. miejscowości położonej nad tym potokiem.” (Brocki, str. 158).

Citat kontrollerat !

¹⁾ etymologie ludowe:

Brocki str. 160 (rz. 6-8, przyp. 14; rz. 9-11, przyp. 15, 16);
str. 161, 162 (przyp. 20);

przedstawia różne tłumaczenia nazwy *Oliwa* na tle „biblijnym” (jako symbol pokoju, z bezpośrednim nawiązaniem do biblii - Góra Oliwna - itp., z pochodzeniem od łaciny).

Mój komentarz: Ten wątek zostawiam bez dyskusji, ponieważ uważam problem za źle postawiony. Wracam do tego później!

- 1.b. „Nazwa **miejscowa** (grub. - moja zmiana - B.O.) Oliwa zapisana jest po raz pierwszy w 1188 r. w dokumencie wystawionym przez Sambora (I). Przywilejem tym Samborius princeps Pomoranorum - jak tytułuje dokument - nadaje „viris religiosus cysterciensis ordinis, quo dei pietas collocavit in loco qui Olyva dicitur, constructo in mea propria possessione” siedem wsi (stanowiących początek fundacji), wśród których na czele wymieniono: „Olyua, ubi cenobium constructum est”. (Brocki, str. 159)

Citat kontrollerat!

2. „Zresztą już z pierwszego dokumentu dotyczącego Oliwy, z 1188 r., wiemy, że cystersom tutaj nadano wieś o nazwie dok. *Olyua*.” (Brocki, str. 160, 161).

Citat kontrollerat! /wypis z szerszego cytatu - zob. p. 3 niżej/

3. „Przed przybyciem tutaj cystersów - pierwszy ich konwent przybył w 1186 r. - okolica, o którą tu idzie, nie była bezludna. Liczne odkrycia archeologiczne wskazują, że rejon dzisiejszej Oliwy był zamieszkiwany nieprzerwanie od ostatniego okresu brązu. Warunki topograficzne wskazywały tutaj na najdawniejszy układ drożny: wzdłuż doliny środkowego odcinka potoku biegł szlak na Wysoką, Chwaszczyno i dalej przez Pojezierze Kaszubskie na Słupsk i Kołobrzeg, a więc fragment głównej nadmorskiej drogi idącej z południa przez Tczew i Gdańsk - „via mercatorum”, jak ją określają źródła¹⁸.” (Brocki, str. 160).

¹⁸ . . . ; K. Jażdżewski; *Pradzieje Pomorza Gdańskiego w I tysiącleciu n. e.*, w zbiorze referatów *Województwo gdańskie w XX-leciu Polskiej Ludowej*, Gdańsk 1965, s. 310 (wspomina o znalezisku dirhem arabskich w Oliwie z lat po r. 808). . . .

Citat kontrollerat!

„T. Manteuffel wykazał, że wbrew zaleceniom reguły (Magna carta charitatis z 1118 r.) klasztory cysterskie w Polsce powstawały na terenach już zasiedlonych, na gruntach zagospodarowanych.

Zresztą, już z pierwszego dokumentu dotyczącego Oliwy, z 1188 r., wiemy, że cystersom tutaj nadano wieś o nazwie dok. *Olyua*. A więc ta już istniała p r z e d p r z y b y c i e m c y s t e r s ó w, a tym samym już przed ich przybyciem miała nazwę. (Brocki, str. 160, 161).

Citat kontrollerat!

4. Brocki nie zajmuje się bezpośrednio tym zagadnieniem, jakby to nie miało nic do sprawy.
Wychodzi z założenia, że nazwa Oliwa recypuje słowiański materiał językowy. (patrz następny punkt)
5. Brocki nie zajmuje się bezpośrednio tym zagadnieniem.

„Zapisy źródłowe: *Olyva*, *Olyua* odczytujemy oczywiście jako *Oliwa*. Nie mogła to być jednak nazwa, którą zastali cystersi. Takiej postaci nazwy nie potrafimy zinterpretować materiałem słowiańskim. (Brocki, str. 161)

Citat kontrollerat!

Brocki nie mówi wprost o jakie języki tu może chodzić, tylko, że ci ludzie

- a) „obcy (. . .) przybysze, (. . .) „
- b) „Zastanej nazwy wsi, lechickiej *Oławy, obcy językowo przybysze- cystersi, nie rozumieli, musiała być zresztą przez nich wymawiana z głoską *l*: *Olawa*, ...

(Brocki, str. 161)

Citat kontrollerat!

W tych warunkach mogło dojść do adideacji i tak zadideowana *Olawa, czyli już *Oliwa*, znalazła się w dokumencie fundacyjnym z r. 1188 r., zapisana tam jako *Olyva*, *Olyua*.” (Brocki, str. 161)

Citat kontrollerat!

- 6. Brocki nie wypowiada się na ten temat.

/ Można domniemywać, że kilka wieków przed tym, mogła istnieć tu miejscowość i na wszelki wypadek lepiej liczyć trochę za dużo, niż za mało. Jednocześnie należy podkreślić, że późniejsze czasy (t. j. po 1188) mają małe znaczenie dla zagadnienia, który wariant nazwy jest najstarszy i decydujący, żeby rozwiązać problem etymologii, ponieważ tylko pierwotna nazwa może coś powiedzieć o poprawnej etymologii./

- 7.a. „Warunki naturalne, w jakich płyną rzeki, zmieniają się, trzeba więc znać dawny krajobraz danej okolicy, moliwie najbliższy czasom, w których mogła powstać nazwa danej rzeki.

Ale bywa, że się fizjograficznie dany teren zmienił niewiele lub wcale się nie zmienił, a dzieje się tak np. na mikroterenie, gdzie w ciągu wieków nie było ingerencji człowieka, a więc gdzie nie było antropologicznych zmian krajobrazu.” (Brocki, str. 165)

Citat kontrollerat!

Brocki, str. 165: „Barwa wody w rzece może zależeć od chemii wody, może zależeć od podłoża geologicznego koryta rzeki i jej najbliższego otoczenia, albo od flory, roślinności zarastającej rzekę (wtedy odnosi się wrażenie, że woda ma barwę tej roślinności, że jest zielona czy brązowa).

...

Niekiedy można więc i z dzisiejszego wyglądu wody - bo w naszych rozważaniach właśnie ten „element” rzeki nas interesuje - wyciągnąć wnioski co do desygnatu (denominatu) nazwy.” (Brocki, str. 165)

Citat kontrollerat!

- 7.b. Jak dzisiaj wygląda teren, opisuje Brocki następująco (str. 158) :

„Potok zwany dzisiaj *Oliwskim Potokiem*, wypływa z wysoczyzny wzniesionej do 140 m n.p.m. w okolicy położonej na północ od Matarni. Biegnie najpierw wśród Oliwskich Lasów, Doliną Radości, w środkowym biegu przez teren pocysterskiego zespołu klasztornego; dolny odcinek biegnie północnym skrajem Przymorza, następnie przez Jelitkowo i uchodzi do Zatoki Gdańskiej w środkowej części jelitkowskiej plaży.

Długość potoku: ok. 10 km, szerokość: 3,5 - 19 m, głębokość: 0,15 - 1,2 m; spadek sięga 13,5 ‰; powierzchnia zlewni: 25,7 km², z czego 19,2 km² przypada na lasy. Zasilany jest licznymi źródłami i obfitymi w wodę dopływami.”

Komentarz: Ten cytat wyczerpuje dyskusję o warunkach naturalnych u Brockiego.

8. „Na potoku od wczesnego średniowiecza budowano zakłady przemysłowe wykorzystujące jego energię wodną; w sumie w ciągu wieków było ich ok. 20 (na dopływach - 4); obecne czynne są tylko 4 młyny.” (str. 158)

Citat kontrollerat!

1. Wiadomo, że Słowianie i Bałtowie składają się na pierwotną ludność aktualnych terenów. W okresie X - XII w. dotarli już tu Germanie. (Kiedy tu mówimy o Duńczykach, nie należy zapomnieć, że Skania wtedy należała do Danii).
2. Oprócz nich, wśród bardziej sporadycznych gości tych stron, byli Anglicy (Wulfstan), 1. wschodni Normani (dziś Szwedzi), ugro-fińskie narody (Estowie), nie zapominając już o innych Słowianach (Czesi, Rosjanie).
2. Słowianie mówili we zachodniosłowiańskich językach i gwarach, Bałtowie w staropruskim języku, a Germanie w językach i gwarach niemieckich i duńskich.
3. Oprócz tych języków należy też oczywiście wymienić łacinę, w której porozumiewały się te różne grupy narodowe między sobą.
- 4.5. Wiemy, że były tam młyny. (niektóre wciąż tam są)

Krótki komentarz

- 1) Chyba mamy wystarczająco wyczerpującą informację w tej dziedzinie, żeby rozwiązać ten problem.
- 2) Teren trzeba jeszcze dokładnie rozpatrzyć, żeby ustalić do czego ta nazwa ma nawiązać. Ta informacja musi być dopełniona.
- 3) Tu należałoby ustalić, jak daleko na zachód, Prusowie mieszkali w wiekach wcześniejszych.
- 4) Ten punkt zajmie w zasadzie resztę artykułu.
- 5) Ważne byłoby wiedzieć więcej o tym, czym się tam ludzie zajmowali w najstarszych wiekach.

Językowa analiza

Przy rozpatrywaniu nazewnictwa w czysto *lingwistycznych* celach *etymologicznych* są też pewne *standardowe fakty i procedury*, z którymi trzeba się liczyć, ale te w zasadzie nie odróżniają się od ogólnojęzykowych analiz, mianowicie: 0020

1. Problemy - „filologiczne” - związane:
  - a) z rękopisem - wiek; autentyczność; stosunek - oryginał : kopia itp.;

- b) z tekstem - wiek; uszkodzenia; zmiany; zamiany itp.
2. Graficzno-fonetyczne problemy:
    - a) dokładna pisownia danego „znaku” i możliwych wariantów graficznych;
    - b) fonetyczne tłumaczenia danego „znaku” i możliwych wariantów graficznych na podstawie porównań i innych lingwistycznych faktów.
  3. Język tekstu – różne możliwości (może zawierać materiały /możliwie zmieszane/ różnych języków).
  4. Możliwe pochodzenie danego „znaku” - słowiański : obcy.
  5. Analiza czysto lingwistyczna;
    - a) fonologiczna - na podstawie możliwych hipotez o warunkach powstania dokumentu;
    - b) morfologiczna (morfematyczna) - na podstawie możliwych hipotez o warunkach powstania dokumentu;
    - c) semantyczna - na podstawie możliwych hipotez o warunkach powstania dokumentu;
    - d) referencyjna - na podstawie relacje punktów a), b), c), z jednej strony, a punktem d), z drugiej.
  - 6) Wniosek ogólny i ostateczny.

Brocki

- 1 a) „Nazwa **miejscowa** (grub. - moja zmiana - B.O.) Oliwa zapisana jest po raz pierwszy w 1188 r. w dokumencie wystawionym przez Sambora (I).” (Brocki, str. 159)

Citat kontrollerat !

„Zwróćmy przy tym uwagę na to, że dokument ten nie jest oryginałem, lecz kopią z pierwszej połowy XIII w., mianowicie około 1230 r. Fakt ten jest dla nas niezmiernie ważny. (Brocki, str. 162)

Citat kontrollerat !

- 1 b) "Otóż oryginał wystawiony był tuż po przybyciu w te strony cystersów, nazwa *Oliwa* mogła być jeszcze nieznaną kancelarii książęcej, do adideacji **Olawy* z (mons) *Olivarum* mogło wtedy jeszcze nie dojść. A więc w oryginale nazwa wsi mogła być zapisana w postaci **Olava*, **Olaua* czy **Olawa* (por. postaci zapisów nazwy wsi *Olawa* na Śląsku: dedit et *Olauam* 1149, *Olava* 1204, 1234, i nazwy rzeki *Olawy* tamże: *Olaua* 1155, inter *Olauam* 1214, in aquam *Olawam* 1269)." (Brocki, str. 162)

Citat kontrollerat !

„Przez prawie półwieku od czasu sporządzenia oryginału (1188 - ok. 1230) „nowa” nazwa *Oliwa* mogła się już utrwalić i taką ujęto w kopii, zapisując tu *Olyva*, *Olyua*. Wysunięciu takiego przypuszczenia chyba nie przeszkadza to, że kopia o której mówimy, była - jak podaje Łabuda - kopią zwykłą, a nie naśladowczą. Kopista, znający już tylko używaną przez cystersów nazwę *Oliwa*, będąc pod presją tej nazwy, graficznie podobną nazwę oryginału - **Olava* - mógł przenieść do kopii w formie *Olyva*, *Olyua*.” (Brocki, str. 162)

Citat kontrollerat !

„Podgdańską nazwę miejscową **Olawa* wytłumaczyć możemy tylko jako pochodząca od nazwy wodnej **Olawa*. Ponieważ w Oliwie jest tylko jeden znaczniejszy obiekt wodny, mianowicie przepływający przez tę miejscowość potok bezpośrednio chodzący do morza, a więc ciek opisany na początku naszego artykułu, przyjmujemy, że ciek ten pierwotnie miał nazwę **Olawa*.” (Brocki, str. 162)

Citat kontrollerat !

- 2 a) Najstarsza wzmianka tego miejsca pod datą 1175 w **Annales Cisterciensis** brzmi: „Abbatia de **Olywa** in Prussia” (zob. Opactwo ..., str. 26).
Dalej: „**Olyua**”, „**Oliua**” (zob. Opactwo ..., str. 28).
Dąbrowski, K.,
książka
Opactwo cysterów w Oliwie od XII do XVI wieku
Gdańsk, 1975
(o pochodzeniu nazwy „Oliwa”)
- 2 b) Brocki nie zajmuje się bezpośrednio tym zagadnieniem.
Ustala: „Zapisy źródłowe: *Olyva, Olyua* odczytujemy oczywiście jako *Oliwa*. Nie mogła to być jednak nazwa, którą zostali cystersi. Takiej postaci nazwy nie potrafimy zinterpretować materiałem słowiańskim. (Brocki, str. 161 /ten sam cytat - też wyżej/)
Citat kontrollerat!
- 3, Językiem tekstu jest łacina, gdzie w stosunku do łaciny „obcy lingwistycznie material” przekazuje się, jak się najlepiej udaje.
4. „Zapisy źródłowe: *Olyva, Olyua* odczytujemy oczywiście jako *Oliwa*. Nie mogła to być jednak nazwa, którą zostali cystersi. Takiej postaci nazwy nie potrafimy zinterpretować materiałem słowiańskim. (Brocki, str. 161)
- 5 a) Brocki nie zajmuje się bezpośrednio tym zagadnieniem.
- 5 b) „M. Rudnicki objaśniając nazwę śląskiej rzeki *Oława* sądzi, że nazwa ta „stoi w związku z wyrazem starym, w polczyźnie nie używanym *ol* = piwo, tzn. płyn do picia, co oczywiście nadaje się na nazwę rzeczną. Tak samo J. Domański widzi w podstawie tego hydronimu prasłow. *olb □rodzaj piwa□ i pisze: ”nazwa *Oława* oznaczała więc prawdopodobnie □rzekę, której woda miała barwę wyżej wymienionego napoju□”. Sygnalizuje jednak, że J. Rozwadowski zestawia ją z praindoeuropejskim rdzeniem **el-* □wilgoć, wodnistość, śluzowatość, śliskość□.” (Brocki, str. 163)
Citat kontrollerat!
„Onomasta ukraiński O. S. Stryżak, omawiając nazwę dopływu II rzędu Dniepru *Oława* również zaznacza, że Rozwadowski w nazwie tej i innych nazwach z tą samą postawą, przyjął rdzeń **el-* □wilgoć itp.□, wspomina też („por.”) o starorus. *olb, ollb, olovina* □rodzaj napoju□, ale powołuje również S. Rosponda, który w hydronymach: *Oła, Oława, Oławka* widzi praindoeur. **al-* □biały□.
Jeśli idzie o nazwę prawego dopływu Suły *Oława* . . . .

Jeśli idzie o sufiks, to mamy tu do czynienia z charakterystycznym w hydronimii słowiańskiej

formantem	- <i>awa</i> , por.
<i>Chrzen</i>	<i>awa</i> ,
<i>Tarn</i>	<i>awa</i> - dopływy śląskiej <i>Oławy</i> ,
<i>Or</i>	<i>awa</i> - dopływ <i>Wagu</i> ,
<i>Oł</i>	<i>awa</i> ,
<i>Rasz</i>	<i>awa</i> na Ukrainie,
<i>Bebr</i>	<i>ava</i> ,
<i>Dobr</i>	<i>ava</i> na Słowacji

i dziesiątki innych na różnych obszarach Słowiańszczyzny.” (Brocki, str. 163, 164)
Citat kontrollerat!

Mój komentarz:

Z danych pod 5b) materiałów
wynika następująca morfologiczna (morfematyczna) analiza.

Oława

Podstawa (= rdzeń + sufiks)

oł-	-aw-	
rdzeń	sufiks	końcówka
oł-	-aw-	-a

5 c) „W wypadku nazwy rzecznej *Oława* analiza lingwistyczna pozwala na przyjęcie zarówno podstawy

(1) **olb*, jak i

(2) **al-*, a także

(3) **el-*, z których każda ma inne znaczenie:

(1) □jakiś płyn do picia□, □rodzaj piwa□,

(2) □biały□,

(3) □wilgoć itp.□, ale każda nadaje się jednak na nazwę rzeki (jeśli idzie o (2) to por. formalnie inne, lecz semantycznie takie same hydronimy: *Biała*, *Białka* itd.

□biała rzeka ..□).” (Brocki, str.165)

Citat kontrollerat !

5 d) „Ponieważ brak jest przekazów historycznych, które by bezpośrednio wskazywały na desygnat zawarty w podstawie nazwy rzecznej *Oława* (jak to zresztą najczęściej bywa w hydronimii, stanowiącej przecież w nazewnictwie geograficznym w zasadzie warstwę najstarszą), a więc które pozwalały na eliminację którejś z podstaw wyprowadzonych na drodze analizy formalnej, metodycznie właściwe jest zwrócenie uwagi na fakty pozajęzykowe - na realia terenowe, fizjograficzne. Gdybyśmy wiedzieli, że woda którejś z rzek o nazwie *Oława*, rozpatrywanych w dotychczasowej literaturze onomastycznej, miała barwę napoju zwanego **olb* (oczywiście trzeba najpierw wiedzieć, jaką barwę miał ten napój: barwę wina ze zboża ? barwę sepii ? brązową ? piwną ?) - moglibyśmy wyeliminować podstawę **al-* i **el-*. Gdybyśmy znów wiedzieli, że woda w innej rzece o nazwie *Oława* jest biała (czy: wśród najbliższych rzek jej woda wyróżnia się tym, że gdy inne mają barwę daleką od białej, ta barwie białej jest bliższa), lub że ciek ten biegnie w jakimś „białym otoczeniu” (kreda, białe płyty piasków itd.) - moglibyśmy odrzucić podstawę **ol*, a więc i objaśnienie znaczenia nazwy *Oława* - dla tej konkretnej rzeki ! - □rzeka mająca wodę o barwie napoju oł, o barwie podobnej do barwy tego napoju□.” (Brocki, str.165)

Citat kontrollerat !

„Ponieważ rzeki mające identyczne nazwy, np. *Oława*: i na Śląsku, i na Ukrainie, i na innych terenach, nie płyną w jednakowych warunkach naturalnych, analiza takiej nazwy powinna uwzględniać każdą rzekę z osobna, realia terenowe bowiem mogą mieć wpływ na znaczeniową interpretację nazwy. Ponieważ są one różne, więc i interpretacja każdej nazwy *Oława* dla poszczególnych rzek może być różna.” (Brocki, str.165, 166)

Citat kontrollerat !

. . . , a jeśli już preferować jedną z kilku etymologii, to raczej tę, która wskazuje na znaczenie najogólniejsze. W naszym wypadku byłby to . . . związek *Oławy* z praindoeurop. **el-* □wilgoć, wodnistość, śluzowatość□, bo to się oczywiście nadaje na

nazwę każdej rzeki. Powtarzam: idzie mi o takie postępowanie w wypadkach, gdy nie są znane realia terenowe i, oczywiście, gdy brak odpowiednich danych w tekstach źródłowych. (Brocki, str.167)

Citat kontrollerat !

„Tak więc ostatecznie jeśli idzie o przedtoponomiczne znaczenie podgdańskiej nazwy wodnej *Olawa, musimy się zadowolić trzema ewentualnościami przedstawionymi wyżej.” (Brocki, str.168)

Citat kontrollerat !

„Dlaczego się nazwa potoku *Olawa nie zachowała ? Można przypuszczać, że gdy się utrwaliła nazwa miejscowa *Oliwa*, także w mowie tutejszych mieszkańców świeckich, stała się ona również nazwą potoku.

Brak w najstarszych dokumentach nazwy potoku *Oliwa, tj.zapisów: *Olyua, *Olyva itp. odnoszących się do potoku, wytłumaczyć można tym, że nie zachodziła potrzeba wymieniania tego obiektu a to dla tego, że się znajdował wewnątrz posiadłości konwentu oliwskiego, nie stanowił ich granicy.

I później nazwa tego potoku, teraz już pisana *Oliva . . . , też nie występuje: teren, przez który płynie ten potok zawsze, aż do 1772 r. należał do tutejszych cystersów, właściciela nie zmieniał. Nazwy tego potoku, wśród nich nawiązujące od nazwy miejscowej *Oliwa (Oliva)* czy do *fluvium Olivarum, zjawiają się dopiero w czasach nowych.” (Brocki, str.168, 169)

Citat kontrollerat !

Wniosek

6. „Nie mamy ich [Powtarzam: idzie mi o takie postępowanie w wypadkach, gdy nie są znane realia terenowe i, oczywiście, gdy brak odpowiednich danych w tekstach źródłowych. (Brocki, str.167) Även under punkt 5 d)] także w wypadku potoku przepływającego przez Oliwę, co uniemożliwia nam jednoznaczne ustalenie predtoponomicznego znaczenia jego **hipotetycznej nazwy **Olawa*** (min fetstilsmarkering - B.O.). Dzisiaj woda tego potoku niczym się nie wyróżnia, Jeśli idzie o barwę. Jeśli się kiedyś jakoś się wyróżniała, to ewentualnie w okresie, gdy na potoku pracowało kuźnice miedzi i żelaza, młyny prochowe i do kory drzewnej oraz inne zakłady przemysłowe, ale okres ten nas nie interesuje: nazwa potoku powstała przecież zanim zakłady te tutaj zbudowano. Potok nie płynie też w jakimś „białym otoczeniu”. Dane z literatury geomorfologicznej i hydrograficznej dotyczącej tego mikroobszaru nie dają podstaw do jakichś wniosków odnoszących się do przeszłości terenu, mogących mieć wpływ na interpretację nazwy oliwskiego potoku *Olawa.” (Brocki, str.167)

Citat kontrollerat !

„W wypadku nazwy rzecznej *Olawa* analiza lingwistyczna pozwala na przyjęcie zarówno podstawy

(1) *olb, jak i

(2) *al-, a także

(3) *el-, z których każda ma inne znaczenie:

(1) □jakiś płyn do picia□, □rodzaj piwa□,

(2) □biały□,

(3) □wilgoć itp.□, ale każda nadaje się jednak na nazwę rzeki (jeśli idzie o (2) to por. formalnie inne, lecz semantycznie takie same hydronimy: *Biała*, *Białka* itd. □biała rzeka ..□).” (Brocki, str.165) /Även ovan under punkt 5 c)/

Citat kontrollerat !

„Tak więc ostatecznie jeśli idzie o przedtoponomiczne znaczenie podgdańskiej nazwy wodnej *Olawa, musimy się zadowolić trzema ewentualnościami przedstawionymi wyżej.” (Brocki, str.168) /Även ovan under punkt 5 d)/

Citat kontrollerat !